

Веремюк Л. Л.
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

**“Школа дії” у дослідженнях вітчизняних учених
(кінець XIX – поч. XX ст.)**

Сучасний етап модернізації змісту освіти характеризується відходом від авторитарної педагогіки; створенням умов для формування активної, відповідальної, творчої, самостійної особистості. Одним із шляхів вирішення цих завдань є вивчення, систематизація та впровадження в практику педагогічного досвіду вітчизняних та зарубіжних педагогів минулих століть. У цьому плані вагомого значення набуває аналіз практичного досвіду представників експериментальної педагогіки, та втілення їх ідей у педагогічну теорію України.

Окремі аспекти проблеми розкрито у дисертаційних дослідженнях В.Лук'янової (“Розвиток експериментальної педагогіки в Україні (20-30 р. XX століття”), Т.Петрової (“Гуманізація навчально-виховного процесу у “реформаторській” педагогіці кінця XIX – початку XX століття”), А. Растигіної (“Розвиток теорії вільного виховання у вітчизняній і зарубіжній педагогіці кінця XIX – першої половини XX століття”) та інших. Однак, окремо ідеї “школи дії” В. Лая та їх вплив на педагогічну теорію та практику України досліджено недостатньо.

На рубежі XX ст. існувало багато видань періодичної педагогічної преси котрі висвітлювали діяльність європейських педагогів, зокрема “Шлях освіти”, “Советская педагогика”, “Свободное воспитание”, “Радянська освіта”, “Український вісник рефлексології та експериментальної педагогіки”, “Світло”.

Оскільки предметом нашого дослідження є розвиток ідей “школи дії” у педагогічній теорії України, то нами здійснено аналіз статей, вміщених у зазначених вище періодичних виданнях. Результати його дозволяють зробити висновок, що ідеї “школи дії” були близькі таким педагогам як К. Ушинський, Я. Чепіга, Н. Крупська.

Слід зазначити, що “школа дії” В. А. Лая передбачала організацію навчально-виховного процесу через дію за схемою: сприймання – учень відчуває вплив ззовні (спостереження за навколишнім, сприймання за допомогою наочних посібників) → розумово переробляє його → виражає за допомогою різних засобів (словом, малюнком, експериментом, лабораторним дослідом, роботою в майстерні та ін.) [4, 15-28].

Серед вітчизняних педагогів-просвітителів, прихильником педагогіки дії був К. Д. Ушинський. Основою його педагогічної концепції була ідея про нерозривний зв'язок філософських поглядів і теоретичних педагогічних положень про природу людини, мету виховання як підготовку людини до життя, праці. Учений надавав великого значення праці в психічному й фізичному розвитку людини і вважав її важливим чинником морального виховання [1, 952]. Педагогіка К. Д. Ушинського, це – педагогіка дії, теорія виховання енергійної та працелюбної людини, спрямована на досягнення людиною щастя у праці життя.

До кола представників експериментальної педагогіки слід віднести і видатного українського педагога, психолога, громадського діяча Я. Чепігу. Науково-педагогічна діяльність Я. Чепіги спиралася на ґрунтовні педологічні знання про дитину: фізіологію, антропологію, спадковість, вікові та індивідуальні психофізіологічні особливості, потреби та інтереси, задатки та творчі потенції. Ці ідеї знаходять своє відображення у сучасній теорії особистісно орієнтованого навчання та виховання. На думку Г. Іваниці, Я.Чепіга висуваючи ідеї трудової педагогіки, виходив з того, що у поєднанні з трудовим вихованням педагогічний процес потрібно подавати, добре розуміючи ту психологічну і навіть фізіологічну базу, що в певній мірі цей процес зумовлює [2, 89-91].

На думку Я.Чепіги, завдання експериментальної педагогіки – вивчити духовну й фізичну природу дитини з усіх боків, зібрати і систематизувати все, що торкається її життя. [3, 4-9].

Зв'язок розумової та фізичної праці, запропонований В. Лаєм,

простежується у працях державного діяча, організатора радянської педагогіки та системи народної освіти Крупської Н. К. Вона уважала, що шлях до знань лежить через фізичну працю, а знання окультурять її. На її думку, фізичною працею краще займатися в родині, вдома, а її усвідомлення й окультурення має відбуватися в школі. Навчання і праця повинні бути органічно пов'язані. Адже, для більшості дітей трудове життя починається дуже рано. Н. Крупська вказувала на те, що справжню дитячу працю потрібно брати за вихідну точку і з нею поєднувати навчання.

Отже, основними ідеями “школи дії” є трактування єдності сприйняття, розумової переробки сприйнятого і вираження уявлень, що склалися через малюнок, макет, драматичний акт або будь-яку іншу дію, що сприяла пристосуванню дитини до навколишнього життя. Саме такі ідеї прослідковуються у поглядах вітчизняних педагогів: К. Ушинського, педагогіка котрого ґрунтується на вивченні та врахуванні природних потреб дитини, на теорії виховання енергійної та працелюбної людини; Я. Чепіги, який вказував на тісний зв'язок між навчанням та досвідом дитини, індивідуалізацію навчання, використання в навчально-виховному процесі різнобічних форм і видів творчої діяльності учнів; Н. Крупської, на думку якої навчання і праця повинні бути органічно пов'язані. Використання спадщини цих педагогів все більше набуває актуальності в сучасній системі національної освіти.

Список використаних джерел.

1. Енциклопедія освіти / головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 996.
2. Іваниця Г. Нові праці до питань трудової школи.//Радянська освіта. -1924.- №5-6.-С.89-91
3. Чепіга Я. Педологія, або наука про дітей.// Світло.-1911.-№5.-С.4-9
4. Lay W.A. Tatschule als natur- und kulturgemäße Schulreform. Zugleich Anklage und Mahnruf. 2., verb. Aufl., Osterwiek/ Harz. – 1921. – 98 S.